

**ĮMONIŲ DARBUOTOJŲ SAUGOS IR SVEIKATOS TARNYBŲ PAVYZDINIŲ NUOSTATŲ,
PATVIRTINTŲ LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO
MINISTRO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRO 2011 M.
BIRŽELIO 2 D. ĮSAKYMU NR. A1-266/V-575, TAIKYMO
METODINĖS REKOMENDACIJOS**

Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo (toliau - Įstatymas) 12 straipsnyje darbdaviui atstovaujančiam asmeniui, atsižvelgiant į įmonės ekonominę veiklą, darbuotojų skaičių, esamus ar galinčius kilti pavojus darbo vietose ir kitus veiksnius, leidžiama pasirinkti vieną iš keleto įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos užtikrinimo variantų: paskirti vieną ar daugiau darbuotojų saugos ir sveikatos specialistų; steigti darbuotojų saugos ir sveikatos (DSS) tarnybą; sudaryti sutartį su fiziniu ar juridiniu asmeniu dėl DSS tarnybos funkcijų ar jų dalies atlikimo; mažose įmonėse (atsižvelgiant į jų ekonominę veiklą - iki 9, 19 ar 49 darbuotojų) - pačiam vykdyti DSS funkcijas ar pavesti jas vykdyti įgaliotam asmeniui.

Lietuvos Respublikos valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau - VDI), pagal kompetenciją, atsižvelgdama į paklausimus dėl Įmonių darbuotojų saugos ir sveikatos tarnybų pavyzdinių nuostatų (toliau - Nuostatai) taikymo ir vykdydama Nuostatų 19 punkto reikalavimą, parengė šias metodines rekomendacijas.

Rekomendacijos skiriamos darbdaviams, darbdaviui atstovaujantiems asmenims patarti, kaip pasirinkti ir taikyti optimaliausią DSS prevencinių priemonių organizavimo įmonėje variantą, atsižvelgiant į DSS norminių teisės aktų reikalavimus bei siekiant įgyvendinti darbdavio pareigą - sudaryti darbuotojams saugias ir sveikatai nekenksmingas darbo sąlygas visais su darbu susijusiais aspektais. Pažymėtina, jog darbdaviui atstovaujantis asmuo, vykdydamas Įstatymo 25 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatytą pareigą, privalo užtikrinti, kad darbuotojai įsidarbindami ir darbo metu įmonėje gautų visapusę informaciją apie DSS organizavimą įmonėje.

I. DSS tarnybos steigimo ir jos funkcijų vykdymo, paskiriant kitus asmenis, tvarka

1. Darbdaviui atstovaujantis asmuo (toliau - įmonės vadovas), vadovaudamasis Įstatymo 12 ir 25 straipsniais, Nuostatų reikalavimais ir siekdamas DSS prevencinių priemonių įgyvendinimo įmonėje aiškumo ir viešumo, numato vykdytinas funkcijas (darbus) iš DSS srities. Įmonės vadovas savo tvarkomuoju dokumentu nustato, kas jas vykdys: įmonės ir (ar) samdytas (-i) DSS specialistas (-ai), profesinės sveikatos specialistas (-ai), mažose įmonėse - įmonės vadovas arba jo pavedimu - įgaliotas asmuo.

DSS teisės aktai nustato reikalavimus turėti atitinkamas kompetencijas asmenims, kurie vykdys DSS funkcijas, t. y. šie asmenys turi būti apmokyti, kaip nustatyta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2017 m. birželio 5 d. įsakyme Nr. A1-276 „[Dėl Mokymo ir žinių darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais tikrinimo bendrųjų nuostatų patvirtinimo](#)“. Be to, DSS specialistai privalo turėti aukštąjį išsilavinimą (pagrindas - Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2016 m. vasario 1 d. įsakymas Nr. A1-60 „[Dėl Kvalifikacinių reikalavimų darbuotojų saugos ir sveikatos specialistams, darbuotojų saugos ir sveikatos tarnybos darbuotojų saugos ir sveikatos specialistams, juridinio asmens darbuotojų saugos ir sveikatos specialistams ar fiziniams asmenims, atliekantiems darbuotojų saugos ir sveikatos tarnybos funkcijas ar jų dalį, nustatymo](#)“). Reikalavimai dėl išsilavinimo įmonės vadovams ar jų įgaliotiems asmenims, kurie mažose įmonėse vykdys DSS funkcijas, priklauso nuo to, kokios ekonominės veiklos rūšies įmonėse jie šias funkcijas planuoja vykdyti - vykdant DSS tarnybos funkcijas I-os ekonominės veiklos rūšies (toliau - EVR) įmonėse privalo turėti aukštąjį išsilavinimą, II-os ir III-ios EVR įmonėse pakanka turėti vidurinį išsilavinimą. Profesinės sveikatos specialistu gali būti sveikatos priežiūros specialistas, turintis aukštąjį medicinos, visuomenės sveikatos ar slaugos išsilavinimą ir atitinkantis nustatytus reikalavimus [Profesinės sveikatos specialistų, galinčių dirbti įmonėse, kvalifikacinių reikalavimų apraše](#), patvirtintame Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2008 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. V-271.

2. Vadovaujantis Nuostatų 4 punktu, steigti įmonės DSS tarnybą (toliau - Tarnyba) nėra privalu: įmonės vadovas, dėl Tarnybos steigimo pasitaręs su įmonės darbuotojais arba jų atstovais, priima atitinkamą sprendimą. Tarnyba - tai įmonės struktūrinis vienetas (padalinys), kuriame dirba daugiau kaip vienas įmonės DSS tarnybos specialistas, o jų veiksmams koordinuoti bei vykdomoms funkcijoms paskirstyti paprastai skiriamas tarnybos vadovas. Bendru sutarimu nusprendus steigti Tarnybą, įmonės vadovas steigia Tarnybą įsakymu ar kitu tvarkomuoju dokumentu ir tvirtina Tarnybos nuostatus, įmonės Tarnybos specialistų pareigybių aprašymus.

3. Atkreiptinas dėmesys į Nuostatų 7 punktą, kuriame įtvirtinta nuostata, kad pasirenkant DSS specialistus pirmenybė būtų teikiama įmonės darbuotojams. Tik tada, jei įmonėje nėra tinkamų asmenų (turinčių reikiamą kompetenciją ar išsilavinimą, kad galima būtų pasiūsti mokytis DSS specialistu) arba tokių asmenų nepakanka, kad būtų tinkamai organizuojamos DSS prevencinės priemonės, darbdavys gali DSS tarnybos funkcijoms specialistą samdyti. Tuomet darbdavys gali sudaryti sutartį su Lietuvos Respublikos ar bet kurios Europos Sąjungos valstybės narės ar kitos Europos ekonominės erdvės valstybės piliečiu, kitu fiziniu asmeniu, kuris naudojasi Europos Sąjungos teisės aktuose jam suteiktomis judėjimo valstybėse narėse teisėmis, ir (ar) Lietuvos Respublikoje įsteigtu juridiniu asmeniu ar kitoje valstybėje narėje įsteigtu juridiniu asmeniu ar kita organizacija, ar jų filialais dėl DSS tarnybos funkcijų ar jų dalies atlikimo.

4. Jeigu įmonėje nėra asmenų, kurie galėtų vykdyti DSS specialisto funkcijas, arba jų nepakanka, įmonės vadovas sudaro su fiziniu ar juridiniu asmeniu paslaugų sutartį, kurioje būtina nurodyti:

4.1. visas DSS paslaugas (darbus) ar tą jų dalį, kurias pagal sutartį juridinis ar fizinis asmuo įsipareigoja teikti įmonei;

4.2. fizinio asmens ar juridinio asmens DSS specialisto (-ų) duomenis (vardas, pavardė, telefonas ir kt.), darbo valandų skaičių per savaitę (mėnesį) įmonėje ir darbo laiko apskaitos įmonėje, kurioje teikiamos paslaugos, formą (darbo grafikas ar kt.);

4.3. įmonės darbuotoją (vardas, pavardė, pareigos), kuris yra paskirtas atsakingu už sutarties vykdymo priežiūrą ir prevencinių priemonių nelaimingiems atsitikimams darbe ir profesinėms ligoms išvengti įgyvendinimo koordinavimą įmonėje;

4.4. fizinio asmens ar juridinio asmens DSS specialisto (-ų) aprūpinimą darbo priemonėmis ir informacija, reikalinga įmonės DSS tarnybos funkcijoms vykdyti;

4.5. šalių atsakomybės klausimus ir ribas.

Sudarant sutartį su fiziniu asmeniu taip pat būtina įsitikinti, ar šis asmuo turi teisės aktų nustatytą leidimą verstis DSS paslaugų teikimo veikla. Kadangi DSS paslaugų teikimo veikla šalyje nelicencijuojama, renkantis fizinius ar juridinius asmenis siūlytina įsitikinti dėl teikiamų paslaugų kokybės užtikrinant įmonės darbuotojų saugą ir sveikatą.

II. DSS specialistų ir profesinės sveikatos specialistų skaičius įmonėje

5. Nuostatų 5 punkte reglamentuojamas DSS specialistų ir profesinės sveikatos specialistų įmonėje skaičius. Jis nustatomas atsižvelgiant į įmonės ekonominę veiklą (įvertinus ekonominės veiklos sudėtingumą ir profesinę riziką, šios veiklos suskirstytos į 3 grupes, kurios nurodytos Nuostatų 1-3 prieduose) bei darbuotojų skaičių (vidutinis darbuotojų skaičius einamųjų metų sausio 1 d. nustatomas vadovaujantis Vidutinio darbdavio ir darbovietės darbuotojų skaičiaus nustatymo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2017 m. birželio 5 d. įsakymu Nr. A1-280).

6. Nuostatų 5 punkte numatytas DSS specialistų ir profesinės sveikatos specialistų minimalus skaičius įmonėse (pagal Nuostatų prieduose nurodytas ekonomines veiklas ir darbuotojų skaičių) pateikiamas 1 lentelėje:

1 lentelė.

Darbuotojų skaičius įmonėje	DSS ir profesinės sveikatos specialistų skaičius įmonėje	Skiriamas laikas
<i>Ekonominės veiklos rūšių, nurodytų Nuostatų 1 priede, įmonėse</i>		
Kai įmonės darbuotojų skaičius neviršija 9, DSS funkcijas gali vykdyti pats įmonės vadovas ar jo pavedimu įgaliotas asmuo		
Neviršija 99	1 DSS specialistas	Vadovaujantis protingumo kriterijumi nustatytas DSS specialistui pakankamą laiką

	----- 3 -----	funkcijoms ir pareigoms atlikti. Siekiant proporcingai nustatyti darbo krūvį, atsižvelgiant į tai, kad darbuotojų skaičiui neviršijant 99 nurodyta turėti 1 DSS specialistą, dirbantį po 40 val. per savaitę, esant mažesniai darbuotojų skaičiui, gali būti skiriama proporcingai mažiau šio specialisto darbo laiko
100-199	1 DSS specialistas ir 1 profesinės sveikatos specialistas	2 specialistai, dirbantys po 40 val. per savaitę
200-499	2 DSS specialistai ir 1 profesinės sveikatos specialistas	3 specialistai, dirbantys po 40 val. per savaitę
500-999	3 DSS specialistai ir 2 profesinės sveikatos specialistai, iš kurių privalomai - 1 darbo medicinos gydytojas	5 specialistai, dirbantys po 40 val. per savaitę
1000 ir daugiau	4 DSS specialistai ir 3 profesinės sveikatos specialistai, iš kurių privalomai - 1 darbo medicinos gydytojas	7 specialistai, dirbantys po 40 val. per savaitę
<i>Ekonominės veiklos rūšių, nurodytų Nuostatų 2 priede, įmonėse</i>		
Kai įmonės darbuotojų skaičius neviršija 19, DSS funkcijas gali vykdyti pats įmonės vadovas ar jo pavedimu įgaliotas asmuo		
Neviršija 199	1 DSS specialistas	Vadovaujantis protingumo kriterijumi nustatytus DSS specialistui pakankamą laiką funkcijoms ir pareigoms atlikti. Siekiant proporcingai nustatyti darbo krūvį, atsižvelgiant į tai, kad darbuotojų skaičiui neviršijant 199 nurodyta turėti 1 DSS specialistą, dirbantį po 40 val. per savaitę, esant mažesniai darbuotojų skaičiui, gali būti skiriama proporcingai mažiau šio specialisto darbo laiko
200-499	1 DSS specialistas ir 1 profesinės sveikatos specialistas	2 specialistai, dirbantys po 40 val. per savaitę
500-999	2 DSS specialistai ir 2 profesinės sveikatos specialistai, iš kurių privalomai - 1 darbo medicinos gydytojas	4 specialistai, dirbantys po 40 val. per savaitę
1000 ir daugiau	3 DSS specialistai ir 3 profesinės sveikatos specialistai, iš kurių privalomai - 1 darbo medicinos gydytojas	6 specialistai, dirbantys po 40 val. per savaitę
<i>Ekonominės veiklos rūšių, nurodytų Nuostatų 3 priede, įmonėse</i>		
Kai įmonės darbuotojų skaičius neviršija 49, DSS funkcijas gali vykdyti pats įmonės vadovas ar jo pavedimu įgaliotas asmuo		
Neviršija 499	1 DSS specialistas	Vadovaujantis protingumo kriterijumi nustatytus DSS specialistui pakankamą laiką funkcijoms ir pareigoms atlikti. Siekiant proporcingai

	4	nustatyti darbo krūvį, atsižvelgiant į tai, kad darbuotojų skaičiui neviršijant 499 nurodyta turėti 1 specialistą, dirbantį po 40 val. per savaitę, esant mažesniai darbuotojų skaičiui, gali būti skiriama proporcingai mažiau šio specialisto darbo laiko.
500-999	2 DSS specialistai	2 specialistai, dirbantys po 40 val. per savaitę.
1000 ir daugiau	3 DSS specialistai	3 specialistai, dirbantys po 40 val. per savaitę.

Pabrėžtina, kad samdytų DSS bei profesinės sveikatos specialistų darbo krūvis turi būti toks pats, kaip ir nustatytas įmonės DSS bei profesinės sveikatos specialistams (pagal nurodytą 1 lentelėje). Įmonės vadovas, nustatydamas DSS specialistui laiką funkcijoms ir pareigoms atlikti, turi įsitikinti, ar vadovaujantis protingumo ir teisingumo kriterijais, bus užtikrinta darbuotojų sauga ir sveikata, atsižvelgiant į ekonominės veiklos rūšį, profesinę riziką darbo vietose ir kitus veiksnius. Įmonės vadovo paskirtų DSS specialistų darbo laikas ir darbo krūvis, užtikrinant įmonės darbuotojų saugą ir sveikatą, turi būti aptarti darbo sutartyje. Keičiantis darbuotojų skaičiui, būtina proporcingai keisti DSS, profesinės saugos specialistų darbo krūvį arba jų skaičių.

III. DSS specialistų, įmonės DSS tarnybos funkcijos

7. Asmenys, vykdantys DSS tarnybos funkcijas (įskaitant ir įmonės vadovus, kurie atlieka DSS tarnybos funkcijas), privalo tobulinti savo kompetenciją. Tuo tikslu jie turi dalyvauti kursuose, seminaruose ar praktiniuose mokymuose darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais, kuriuos rengia valstybės institucijos ir įstaigos, profesinio mokymo teikėjai. Kompetencijos tobulinimo trukmė per 5 metus turi būti ne trumpesnė kaip 50 valandų. Taip pat rekomenduojama pasinaudoti VDI interneto svetainėje <https://www.vdi.lt/> skelbiamomis konsultacijomis, metodinėmis rekomendacijomis ir kita informacija, padedančia spręsti įmonės DSS problemas. Tik nuolat tobulėjantis, DSS naujovėmis, gerą patirtimi besidomintis DSS specialistas gali tinkamai konsultuoti įmonės vadovą, kaip užtikrinti darbuotojų saugą ir sveikatą įmonėje.

8. Asmenys, vykdantys DSS tarnybos funkcijas:

8.1. periodiškai informuoja darbuotojus, darbuotojų atstovus saugai ir sveikatai, įmonės DSS komitetą apie DSS būklę įmonėje, pateikdami teigiamus pavyzdžius bei išskeldami neigiamus faktus, problemas ir siūlo priemones tokiems reiškiniams pašalinti, taip pat pateikia DSS priemonių, kurios padeda gerinti darbo aplinką, įgyvendinimo rezultatus (Darbo kodekso 205 straipsnio 2 dalies 4 punktas);

8.2. įmonės vadovo nustatyta tvarka (darbuotojų mokymo ir instruktavimo tvarka nustatoma vadovaujantis Įstatymo 27 straipsnio 1 dalimi) ir vadovaudamiesi Mokymo ir žinių darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais tikrinimo bendraisiais nuostatais organizuoja mokymus DSS klausimais, o pirmosios pagalbos mokymus - vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016 m. liepos 13 d. įsakymu Nr. V-932 „[Dėl privalomųjų pirmosios pagalbos, higienos įgūdžių, alkoholio ir narkotikų žalos žmogaus sveikatai mokymų ir atestavimo tvarkos aprašo ir Asmenų, kuriems privalomas sveikatos ir / ar pirmosios pagalbos mokymas, profesijų ir veiklos sričių sąrašo, mokymo programų kodų ir mokymo periodiškumo patvirtinimo](#)“;

8.3. organizuoja darbuotojų instruktavimą, vadovaudamiesi įmonės vadovo patvirtinta darbuotojų instruktavimo tvarka;

8.4. rengia įmonės DSS norminius teisės aktus arba organizuoja jų parengimą;

8.5. organizuodami, vykdydami ir koordinuodami profesinės rizikos vertinimą, vadovaujasi galiojančiais [Profesinės rizikos vertinimo bendraisiais nuostatais](#), kitais norminiais teisės aktais, taip pat pasinaudodami VDI interneto svetainėje paskelbtomis rekomendacijomis, interaktyvia rizikos vertinimo priemone [OiRA](#);

8.6. vadovaudamiesi Įstatymo 21 straipsnio nuostatomis, sudaro darbuotojų, kuriems privaloma patikrinti sveikatą, sąrašą ir darbuotojų sveikatos patikrinimo grafiką, su kuriuo pasirašytinai supažindinami darbuotojai. Pagal Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gegužės 31 d.

įsakymu Nr. 301 „Dėl profilaktinių sveikatos tikrinimų sveikatos priežiūros įstaigose“ patvirtintą 13 priedą, siūsdamas įsidarbinantį ar dirbantį asmenį tikrintis sveikatą, pagal kompetenciją užpildo Privalomo sveikatos patikrinimo medicininės pažymos formą arba Asmens medicininę knygelę; teikia pasiūlymus darbdaviui dėl darbuotojo, kuris pagal sveikatos priežiūros įstaigos išvadą dėl sveikatos būklės negali dirbti sutarto darbo (eiti pareigų), nes tai pavojinga jo sveikatai arba jo darbas gali būti pavojingas kitiems, perkėlimo į darbuotojo sveikatą ir kvalifikaciją atitinkantį darbą;

8.7. tikrina įmonėje bei jos struktūriniuose padaliniuose, kaip laikomasi DSS reikalavimų, teikia informaciją įmonės vadovui, darbuotojams, įmonės DSS komitetui apie DSS norminių teisės aktų reikalavimų laikymąsi įmonėje, įpareigoja struktūrinių padalinių vadovus pašalinti DSS teisės aktų pažeidimus, surašydami įpareigojimus (įpareigojimo pavyzdys pateiktas Nuostatų 4 priede), informuoja įmonės vadovą, jo įgaliotus asmenis apie pavojus darbuotojų saugai ir sveikatai ir prevencines priemones, kurių reikia imtis;

8.8. reikalauja, kad struktūrinio padalinio vadovas, kiti atsakingi asmenys imtųsi reikiamų priemonių darbams sustabdyti, kai darbuotojas (-ai) neišmokytas (-i) saugiai dirbti, sugedus darbo priemonei ar susidarius avarinei situacijai, kai dirbama pažeidžiant nustatytus technologinius reglamentus, neįrengus reikiamų kolektyvinių apsaugos priemonių, kai darbuotojai neaprupinti reikiamomis asmeninėmis apsaugos priemonėmis, darbo aplinka kelia pavojų darbuotojų gyvybei ir kenkia jų sveikatai;

8.9. dalyvauja įvykių darbe, dėl kurių darbuotojai patiria žalą sveikatai, nelaimingų atsitikimų pakeliui į darbą ar iš darbo, profesinių ligų bei incidentų tyrime ir registruoja juos, vadovaujantis Nelaimingų atsitikimų darbe tyrimo ir apskaitos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugsėjo 2 d. nutarimu Nr. 1118, Nelaimingų atsitikimų tyrimo dokumentų tvarkymo, pranešimų ir nelaimingų atsitikimų darbe registravimo bei analizės metodiniais nurodymais, patvirtintais Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus 2014 m. rugsėjo 22 d. sakymu Nr. V- 416, Profesinių ligų tyrimo ir apskaitos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 28 d. nutarimu Nr. 487;

8.10. apibendrina įvykių darbe, nelaimingų atsitikimų pakeliui į darbą ar iš darbo, profesinių ligų, incidentų bei avarių aplinkybes ir priežastis, rengia nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencijos priemonių planą ar organizuoja jo parengimą, atkreipiant ypatingą dėmesį į darbo sąlygų gerinimą ten, kur didžiausia rizika nelaimingiems atsitikimams darbe ar profesiniams susirgimams įvykti, bei su šiuo planu supažindina darbuotojus, paaiškina priemonių vykdymo eigą ir kontroliuoja jų įgyvendinimą (tuo klausimu gali būti parengtas įmonės dokumentas, nustatantis priemonių ir kitų DSS norminių teisės aktų vykdymo ir kontrolės tvarką);

8.11. vykdo kitas funkcijas, susijusias su DSS, padedančias įmonės vadovui įgyvendinti pareigą - užtikrinti įmonės darbuotojų saugą ir sveikatą.